

SAFİYE EROL'UN EDİRNE İZLENİMLERİ

Abdullah Uçman

2 Ocak 1902 tarihinde Edirne'ye bağlı Uzunköprü'de dünyaya gelen Safiye Erol'un babası Uzunköprü Belediye kâtiplerinden Sami Bey, annesi Bektaşî tarikatına mensup Keşanlı Emine İkbâl Hanım'dır. Aile 1906 yılında İstanbul'a taşınınca, Safiye Erol ilkokulu Üsküdar'da okur, ardından bir süre Fransız Mürebbiyeler Okuluna devam eder; 1914'te Alman Lisesine kaydolar. 1917 yılında Türk-Alman Dostluk Derneğinin aracılığıyla gittiği Almanya'da Lübeck şehrinde özel bir liseden mezun olur (1919). Almanya'da çıkan bazı olaylar üzerine aynı yıl İstanbul'a döner. Bir süre sonra ortalık yatışınca 1921 yılında tekrar Almanya'ya gider ve bu sefer Marburg'da yüksek tahsile başlar; kısa bir süre de Freiburg'daki Real Gymnasiumuna devam eder. 1923 yılında geçtiği Münih Üniversitesinde "Eski Arap Şiirinde Bitki Adları"na dair hazırladığı doktora tezini tamamlar (1926). Ertesi yıl yurda döner ve bir hazırlık devresinden sonra sırayla *Kadıköyü'nün Romanı* (1938), *Ülker Fırtınası* (1944), *Ciğerdelen* (1946) ve *Dineyri Papazı* (1955) adlı romanları yanında bir kısım dergi ve gazetelerde örf, âdet ve geleneklerimizle ilgili makaleler yayımlar. 1 Ekim 1964'te vefat eden Safiye Erol'un kabri Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.¹

Çeşitli ansiklopedi ve edebiyat tarihlerine baktığımızda sıradan bir hayat gibi görünen Safiye Erol'un hayat hikâyesi hiç de öyle sıradan bir hayat değildir. Bir kere o, Tanzimat'tan sonraki yıllarda şu veya bu şekilde çeşitli amaçlarla Avrupa'ya giden ve kimliğini kaybeden birçoklarından farklı olarak, Avrupa'da Türk ve Müslüman kimliğini

¹ Ayrıntılı hayat hikâyesi için ayrıca bk. Sâmiha Ayverdi, *Âbide Şahsiyetler*, İstanbul 1976, s. 195-218; İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, İstanbul 2001, s. 291-292; Mehmet Nuri Yardım, *Safiye Erol Kitabı*, İstanbul 2003; Sema Uğurcan, *Edebiyatımız: Yazarlar, Meseleler*, İstanbul 2012, s. 360-378; Abdullah Uçman, "Erol, Safiye", *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ek 1, İstanbul 2016, s. 418-419.

kaybetmez; tam aksine, Yahya Kemal örneğinde olduğu gibi, millî şuuru daha da gelişmiş bir hâlde memleketine döner.

Gerek çeşitli dergi ve gazetelerdeki makaleleri, gerekse romanlarıyla yaşadığı yıllarda pek dikkati çekmeyen Safiye Erol'un hayatında, 40'lı yılların ikinci yarısında, önce Sâmîha Ayverdi, onun vasıtasıyla da devrin tanınmış mutasavvıflarından Kenan Rifâî ile tanışınca, yepyeni ve farklı bir dönem başlar. O zamana kadar cevaplayamadığı birçok soruyu ve kendi başına halledemediği birçok meseleyi Kenan Rifâî'nin sohbetlerinde halleder ve böylece yıllardır içinde esen fırtınalar sükûnete kavuşur.

Sâmîha Ayverdi'nin, "*Uyanık ve tahlilci bir kafa*" diye nitelediği Safiye Erol, yaşadığı yıllarda edebiyat çevrelerinde daha ziyade *Cığerdelen* romanıyla tanınmış ve belli ölçüde de olsa bir şöhret kazanmıştır.² Birçoğu 1950-1960 yılları arasında yayımlanan makalelerinde ise, öncelikle Mevlâna, Yunus Emre, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Hasan Sezâyî-i Gülşenî, İsmail Hakkı Bursevî, Kaygusuz Abdal, Dede Efendi, Fatih Sultan Mehmed ve III. Selim gibi Müslüman-Türk büyükleriyle Sokrat, Homeros, William Shakespeare, Émile Zola, Goethe, Victor Hugo, Schopenhauer ve Pierre Loti gibi Batı dünyasından birtakım şöhretlerin portrelerini yapmış; ayrıca İstanbul, Edirne, Bursa ve İznik gibi memleketimizin tarihî hüviyete sahip şehirlerini ele alıp tanıtmıştır. Adı geçen bu şehirlerde onu en çok ilgilendiren de, şehirdeki cami, medrese, türbe, han, hamam, çeşme, kervansaray ve sebil gibi tarihî eserler ve bu eserlerdeki estetik güzelliğe yansıyan ecdadın iman gücüdür. Onu bu şehirlerde sadece tarihî abideler değil, aynı zamanda içinde gizli bir ruh olduğuna inandığı evler ve sokaklar da yakından ilgilendirmiştir.

Safiye Erol'un makaleleri arasında hayatının büyük bir kısmını geçirdiği İstanbul dışında üzerinde en çok durduğu şehir Edirne'dir; dolayısıyla burada ben de onun değişik tarihlerde Edirne'ye yaptığı ziyaretler üzerine kaleme aldığı yazılarını ana hatlarıyla değerlendirmeye çalışacağım.

*

Bilindiği gibi, Edirne denilince kültür ve tarihle ilgilenen hemen herkesin hatırına ilk gelen, şüphesiz Mimar Sinan'ın, "ustalık eserim" dediği Selimiye Camisi'dir. Bugün modern dünyanın, "hurafe" ya da "batıl inanç" diyerek küçümsediği birtakım değerlerle yatıp kalkan, hatta bunları hayatlarının ayrılmaz bir parçası hâline getiren ecdadımız, Selimiye Camisi gibi muazzam bir eserin, bizim gibi sıradan, basit insanlar tarafından inşa edilmiş olabileceğine ihtimal vermez; böyle bir eserin ancak "Eren evliyalar" tarafından inşa edildiğine dair bazı menkıbeler anlatırlardı. Caminin dışında kuzey-doğu istikametindeki hazîrenin, *Ahlâk-ı Alâî* müellifi Kınalızâde Ali Çelebi'nin mezar kitabesi bitişiğinde bulunan büyük bir taş blok üzerindeki ayak izlerini

2 Erdoğan Erbay, *Safiye Erol'un Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Erzurum 2005; Selim İleri, "Sükût Suikastına Uğrayan Bir Büyük Yazar: Safiye Erol", *Türk Edebiyatı*, Sayı: 495, Ocak 2015, s. 66-68.

andıran izlerin de, Mimar Sinan'ın cami inşaatını tamamladıktan sonra, kanatlanıp ruhlar âlemine doğru uçarken bastığı bir taş kabul edilir ve bu taşın önünde dilek tutulup dua edilir, kandil geceleri de ölenlerin ruhu için mumlar yakılırdı. Benim çocukluğumda Edirne halkının nazarında Mimar Sinan, Hz. İsa gibi gökyüzüne, Allah katına yükselmiş bir evliya kabul edilir ve adı geçen yerde ruhuna Fâtiha okunurdu.

Merhum Ziya Nur Aksun'un tabiriyle, "Saltanat-ı Osmâniyenin taht-ı sâni'si" olan Edirne, Rumeli fetihlerinin hareket noktası, savaşlardan yorulan Osmanlı padişahlarının istirahat için sık sık gidip geldiği önemli bir beldedir. Gerek Osman Nuri Peremeci'nin *Edirne Tarihi*'nden gerekse Ahmed Bâdî Efendi'nin *Riyâz-ı Belde-i Edirne*'sinden öğrendiğimize göre, XVIII. yüzyıla gelinceye kadar Edirne'de sayıları yüzlerle ifade edilen cami, mescit, türbe, han, hamam, kervansaray, çarşı, imaret, çeşme, tekke ve sebil gibi tarihî yapılardan söz edilmektedir.

XVII. yüzyılın büyük divan şairi Nef'î'nin:

*Edrine şehri mi bu yâ gülşen-i me'vâ mıdır?
Anda kasr-ı pâdişâhî cennet-i âlâ mıdır?*

diye övdüğü Edirne, gerek zamanın, gerekse 93 Harbi, Balkan Muharebesi, Bulgar işgali ve I. Dünya Savaşı gibi bâdireler dolayısıyla, zamanla giderek önemini

kaybetmiş; Edirne'deki tarihî eserler ve özellikle XVI. ve XVII. yüzyıla ait tarihî yapıların sayısı parmakla gösterilecek kadar azalmış; o "cennet belde", özellikle Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda tabir caizse "büyük bir kasaba" hâline gelmiştir.

Özellikle *Ciğerdelen* romanında, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseliş çağlarında Rumeli topraklarında sınır boylarında yaşayan akıncıların hayat hikâyeleriyle onların torunlarının günümüzdeki hayatlarını anlatan Safiye Erol'un, Rumeli topraklarında kalan son vatan parçası Edirne'ye büyük bir aşk ve şevkle bağlılığı acaba nereden gelmektedir?

Bir defa o, tahsil için gittiği Avrupa'da Türk ve Müslüman kimliğini kaybetmemiş, doğup büyüdüğü Rumeli topraklarına karşı olan bağlılığını hayatının sonuna kadar korumuştur. Doğup büyüdüğü, havasını teneffüs ettiği, suyunu içip ekmeğini yediği bu topraklara karşı olan aidiyet duygusu azalacağı yerde giderek artmıştır. Bunda elbette, çocukluk yıllarında özellikle annesi Keşanlı İkbâl Hanım'dan dinlediği Rumeli türkûleriyle çeşitli kahramanlık hikâyeleri, masallar ve hatıraların da büyük bir payı vardır.

Safiye Erol'u Edirne'ye gönül bağıyla yürekten bağlayan; onu sık sık Edirne'ye çeken acaba nedir? Makaleleri arasında özellikle Edirne ziyaretleri dolayısıyla kaleme aldıklarında ben de işte bu soruların cevabını arayacağım.

Özellikle bahar aylarında sık sık Edirne'yi ziyaret eden Safiye Erol'un makaleleri arasında kronolojik sıraya göre Edirne ile ilgili ilk yazısı 1957 tarihli "Sıla Armağanı" adını taşır.³ Yazar burada, 50'li yıllarda sık sık uğradığı Fatih Camisi avlusundaki o büyük ağacın gölgesinde eski-yeni çeşitli kitaplar satan, kendisine Hâfız Efendi diye hitap edilen seyyar satıcıda dikkatini çeken ama satın alamadığı bir risalenin ele geçirilmesini hikâye eder.⁴ Hâfız Efendi, muhtemelen, kim olduğunu bilmediği Safiye Erol'un, "Vahdet-i vücud" konusuyla ilgili bir risaleden bir şey anlamayacağı düşüncesiyle, risaleyi sürekli ondan kaçırır, ama sonunda bir Ramazan günü artık insafa gelir ve onu peşinde koşan Safiye Hanım'a verir. Safiye Erol, daha sonraları kaleme aldığı başka bir yazısında *Nokta ve Kalem Şerhi* adını taşıyan ve doğrudan doğruya Sezâyî-i Gülşenî'nin manzumeleri arasında bir kıtanın şerhinin yapıldığını öğrendiğimiz bu matbu risaleyi de burada kısaca tanıtır.

Halvetiye'ye bağlı Gülşeniye tarikatının "pîr-i sâni"si kabul edilen ve Edirne'de Bostanpazarı mevkiinde medfun Şeyh Hasan Sezâyî-i Gülşenî'nin halifesi ve Veli Dede Dergâhi postnişini Şeyh Şuayb Efendi tarafından kaleme alınan bu risale, esas itibarıyla "Vahdet-i vücud" konusunda birinci derecede bir kaynak değildir, ama yine de önemlidir. Daha çok müritlerin talim ve terbiyesi için kaleme alınan ve "Ey Hak âşığı", "Ey yiğit", "Ey nûr-ı dîdem!" gibi hitaplarla müritlere hitap edilen adı geçen risalede Safiye Erol'un hoşuna giden şeylerden biri de, Sezâyî-i Gülşenî, Niyazî-i Mısırî, Aziz Mahmud Hüdâyî ve Urfî gibi mutasavvıf şairlerden seçilen çeşitli manzumelerle bezenmiş olmasıdır. Safiye Erol, yazısının sonunda, yıllarca peşinden koştuğu bu risalenin ona Sezâyî-i Gülşenî'nin bir nevi "sıla armağanı" olduğunu söyler.⁵

3 *Havâdis*, 16 Temmuz 1957; Safiye Erol, *Makaleler*, haz.: Halil Açıkgöz, İstanbul 2002, s. 133-135.

4 Bundan sekiz on yıl öncesine kadar söz konusu ağacın altında daha çok halk tipi bir kısım dinî kitaplarla tesbih, misvak ve gülyağı vs. şeyler satan bir seyyar satıcı bulunuyordu; ancak, Fatih Camisi avlusundaki asırlık ağaçların, caminin temeline zarar verdiği gerekçesiyle, dibinden kesilmesiyle birlikte adı geçen satıcı da ortalıktan kayboldu.

5 Himmet Konur, "Sezâî-yi Gülşenî", *DİA*, C XXXVII, İstanbul 2009, s. 79-81.

Safiye Erol'un Edirne ile ilgili ikinci yazısı ise "Sıla Yolunda" adını taşımaktadır.⁶ Her yıl özellikle bahar aylarında mutlaka Edirne'ye giden ve birkaç gün orada kalmak suretiyle ecdat yâdigârı âbideleri ziyaret eden Safiye Erol, bir hanım arkadaşıyla birlikte 1957 yılı yaz başında yine Edirne'ye gider. Valizini otele bırakıp ayağının tozuyla doğruca Selimiye Camisi'ne koşan Safiye Hanım, Kâbe'yi tavaf niyetine Selimiye'nin etrafında birkaç defa dolandır. İstanbul'un fethinden önce Osmanlı Devleti'nin baş şehri olması dolayısıyla, Edirne için burada, "Bursa'nın oğlu, İstanbul'un babası" tabirlerini kullanan yazar, üzerinden kırk yıldan fazla bir zaman geçmiş olduğu hâlde, Edirne'de hâlâ Balkan faciasının canlı izlerini görür. Safiye Erol, Rumeli'nin değişik yerlerine serpilmiş ecdadına ait mezarları sembolik olarak Edirne'de tahayyül eder ve Edirne ziyaretlerinde onlara da dua eder. Edirne'ye ayak basınca geçmiş hatırlayarak hüzünleneceğini bile bile, Edirne hasretine dayanamaz ve her bahar mevsimi bu ziyareti mutlaka gerçekleştirir.

Duyarak, içten gelen duygularla kaleme alınan bu makale, Edirne için yazılmış en güzel yazılardan biri olup "Okuma parçası" olarak okul kitaplarına dahi gi-rebilecek mahiyettedir.

Aynı ziyaret dolayısıyla yazılan "Tekrar Kavuşsam"⁷ adlı makale ise, doğrudan doğruya Tunca Nehri yakınlarındaki Dârülhadîs Medresesi ile Muradiye Camisi ziyaretleriyle ilgilidir.

Edirne'nin fethinden hemen sonra şehirde inşa edilen cami, han, hamam, se-bil gibi yapıların hemen yanı başında doğrudan doğruya hadis ilmi tahsil edilmek üzere kurulan Dârülhadîs Medresesi, bu ziyaret sırasında, otlar arasında kalmış ve yıkılmış bir hâldedir, külliye den geriye kala kala harap bir cami ile bir de türbe kalmıştır. Osmanlıların, Rumeli topraklarındaki en eski ilim mü-esseselerinden biri olan Dârülhadîs'in bahçesinde hayalen eski asırlara giden yazar, güzide talebelerin can kulağıyla ders takriri dinlediklerini duyar gibi olur ve burada "asrî tertipte" bir İslam ilimleri Enstitüsü tahayyül eder.⁸

Safiye Hanım, bir gelenek hâlinde, şehir halkının özellikle kandil sabahları bu-rada kurbanlar kesip fakir fukaraya dağıttıklarını ve böylece adaklarını yerine getirdiklerini nakletmektedir. Hatırladığım kadarıyla, benim çocukluğumda da, senede bir gün genellikle kadınlar çoluk-çocuk sabah erkenden bu mahalle gidilir ve sanki bir bayram havasında burada adaklar adanır, dilek kuyusu et-rafında dilekler tutulur, dualar edilir ve bir şeyler yenir-içilirdi.

Dârülhadîs'ten sonra akşamüzeri Tombilik Hanım dediği yol arkadaşıyla bir-likte Sarayıçi'ne bakan bir tepe üzerindeki Muradiye Camisi'ne giden yazar, bir-kaç sene önceki ziyaretinde zelzele dolayısıyla kubbesi ve minaresi yıkılmış, bir

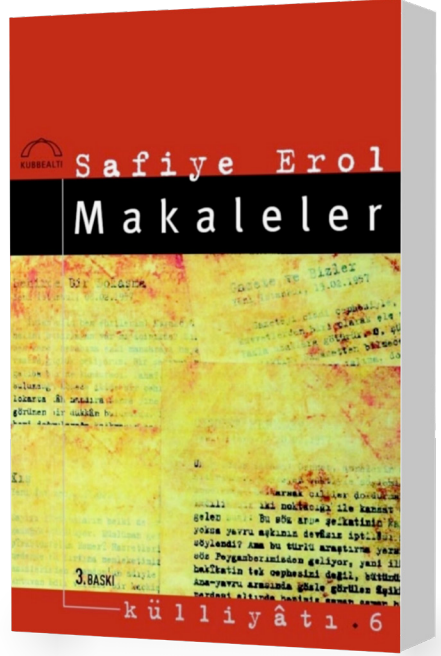
6 *Havâdis*, 23 Temmuz 1957; *Makaleler*, s. 136-138.

7 *Havâdis*, 39 Temmuz 1957; *Makaleler*, s. 139-141.

8 Safiye Erol'un yarım asır önceki bu hayali on iki yıl önce gerçekleşmiş ve Edirne'de Trakya Üniversitesine bağlı olarak 2013 yılında bir İlahiyat Fakültesi kurulmuştur.

taş yığınınından ibaret harabazar önünde oturup ağladığı cami şimdi yeniden inşa edilmiş, “levend endâmıyla boy vermiş” bir hâldedir. Muradiye Camisi’nin, aynı zamanda Edirne Mevlevîhânesi olması dolayısıyla, otların bürüdüğü haziresinde birçok Mevlevî büyüğü yatmakta, ancak bundan kimsenin haberi bile bulunmamaktadır. Burada, her türlü hizmeti devletten beklememek gerektiğini belirten yazar, mahalle halkının birlik olup çocuk-çocuk el birliğiyle pekâlâ kabristanı otlardan temizleyebileceğini söyler.

Tam anlamıyla bir “vecd” hâlinde kaleme alınan “Sezâyî Sultan” yazısı ise, yazarın, Edirne’nin mânevî sultanı, Gülşeniye tarikatının ikinci piri Sezâyî-i Gülşenî Türbesi’ni ziyareti dolayısıyla yazılmıştır.⁹ 40’lı ve 50’li yıllarda kaderine terk edilmiş Edirne’deki diğer tarihî eserler gibi, bir zamanlar bahçesinde “ârif ve zarif” Gülşenî dervişlerinin dolaştığı Gülşenî Dergâhı’nın mescidi çoktan yıkılmış, üzerinde bir leyleğin yuva yaptığı çatlak bir minare kalmış, eski mermer havuzun içinde bir aylandı bitmiş; bahçeyi ve bahçedeki derviş kabirlerini ısırgan otları bürümüş vaziyettedir.¹⁰

Cuma namazından sonra türbedarın türbenin kilitli kapısını açtıktan sonra eşik niyazını müteakip harime giren Safiye Hanım, burada tam bir murakabe hâlinde, Ekrem Hakkı Ayverdi’nin şöyle bir yazısını hatırlar: “*Türbelerimiz ka-bir olmaktan ziyade âdeta ikâmetgâhtır; sahibi orada ölü olarak yatar değil, insanüstü bir hayatla yaşayarak oturur gibidir.*”

Burada bu murakabe hâlini bizzat sahibinden dinleyelim: “*Biz bu anda Sezâyî Hazretleri’nin makberesinde değiliz, yüz yüze canlı varlığının karşısındayız. Mütevâzî bir oda, yerde çok temiz yaygılar, duvarda hattat işi eski yazılar, ötede beride bir rahle, bir şamdan, ortada sarı maden şebeke içinde yeşil örtülü, kavuklu sanduka... Arkadaşım ne haldedir bilmem ama, benim için yeryüzünün bütün sesleri dindi, eşsiz, emsalsiz tek bir ses kaldı. Diyor ki:*

9 Havâdis, 7 Ağustos 1957; *Makaleler*, s. 142-144.

10 Sezâyî-i Gülşenî Dergâhı’nın avlusundaki mescit on yıl kadar önce aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiş ve ibadete açılmıştır.

Şâh-ı râh-ı âlem-i itlâka girdim sıdk ile

İtiraf ederim, âlem-i itlâkın sözünü duyar hâle gelinceye kadar ... eh çektim de çektim. Hattâ bu cihan değer huzûru özleyebilmek bile çetin sınavlardan sonra mümkün oluyor. Yola çıkmak için bir mazhariyet, huzûra varmak için ayrı liyâkat, huzûrda feyiz almak için başlı başına bir mücâhede lâzım. İnsan, karınca kaderince eriştiği mânâdan muhitine de bir nebze ulaştırmak isterse yeni imtihan..."

Safiye Erol, ata yurdunda birkaç gün daha kaldıktan sonra Edirne'den ayrılır, biraz istirahat için Şile'ye gider ama kalben ve ruhen yine Rumeli topraklarında dolaşmaktadır. "Edirne'den Ayrılış"¹¹ yazısında, bir önceki yazıda uzun uzadıya anlattığı Sezâyî-i Gülşenî Dergâhı'ndan ayrılırken türbedar hanımdan dinlediği şöyle tuhaf bir anekdotu nakleder:

Galiba bir Ramazan gecesi mahallenin yabancısı ve kafası dumanlı iki genç türbeye gelir ve: "Bu yıkık minarede artık ezan okunmuyor mu? İçime dokundu. Çıkıp salâ vereceğim!" der. Diğeri: "İçki de içtik; abdestimiz de yok, ama Sezâyî Hazretleri bizi affeder!" der. Türbedar hanım: "Aman evlâtlarım, sakın ha... Minare çatlaktır! Ayrıca bir de leylek yuvası vardır!" dese de; onlar: "Biz minareden daha çatlağız!" diyerek yavaşça minareye çıkıp, leyleğin yuvasını da bozmadan gürül gürül bir ezan okuyup çekip giderler.

Yazar, yazısının sonunda: "Destûr sultanım!" diyerek, Sezâyî-i Gülşenî Dergâhı'ndan ayrılır ve Şile'ye dinlenmeye gider.

*

Doğrudan doğruya Edirne ile ilgili olarak yazdığı bu yazılardan aşağı yukarı üç dört yıl kadar geçtikten sonra, Safiye Erol "Sıla Bizi Çekti" makalesiyle tekrar Edirne'yi konu edinir.¹² Bu defa yol arkadaşı Lâmia Hanım'la Edirne ziyaretini "Kaybolmuş cennete kavuştuk!" diye niteleyen yazar, bu yazısında daha çok şehirde dikkatini çeken imar faaliyetleri üzerinde durur: Saraçlar Caddesi'nde yeni bir *tretuar* yapılmış, şehir meydanı çirkin dükkânlar yıkılarak açılmış; özellikle Üç Şerefeli Cami'nin etrafındaki viranelik giderilmek suretiyle cami bütün haşmetiyle ortaya çıkarılmıştır.

Burada, Safiye Hanım'ın Edirne üzerindeki geleceğe ait tasavvurlarının şu üç noktada topladığını görüyoruz:

- 1) İktisadî durum,
- 2) Üniversite tasavvuru,
- 3) Şehrin imarı.

Bundan yarım asır önce, yani memlekette henüz 5-6 üniversitenin mevcut olduğu 60'lı yıllarda Edirne'ye bir üniversite kurmak üzere bir müteşebbis

11 *Havâdis*, 20 Ağustos 1957; *Makaleler*, s. 145-147.

12 *Son Havâdis*, 15 Haziran 1961; *Makaleler*, s. 222-225.

heyetten söz edilmektedir ki bu oldukça önemli bir teşebbüstür.

Safiye Erol bir sonraki yazısını ise “Edirne Üniversitesi” başlığıyla, doğrudan doğruya bu konuya ayırır.¹³ Türkiye’nin Avrupa kapısı olan, ancak uzunca bir süredir minyatür bir vilayet hâline dönüşen Edirne’de hâlen iki öğretmen okulu, bir sanat enstitüsü, bir de lise vardır; bunların yanında şehre bir de üniversite kurulursa, şehir hem iktisadi bakımdan canlanacak, hem de bir kültür merkezi hâline gelecektir. Asırlar önce ilk Rumeli fatihleri Edirne’de nasıl ilk ilim akademisi Dârülhadis’i kurmuşlarsa, bu asırda da aynı şehirde bir üniversite tesis etmek suretiyle aynı fonksiyonu yerine getireceklerdir.

Safiye Erol, yine doğrudan doğruya Edirne’yi konu edinen “Gözümün Nûru”¹⁴ adlı makalesinde de, Nezihe Araz’la birlikte bir Edirne ziyaretinde ona, Selimiye Camisi’ni göstererek: “*Bak bu benim annem; Bayezid Külliyesi de babamdır!*” der. Yol arkadaşı Lâmia Hanım’la gerçekleştirilen bu ziyarette de mutad olduğu üzere önce Selimiye, daha sonra da “*Babam!*” dediği Tunca nehri kıyısındaki Bayezid Külliyesi ziyareti uzun uzadıya anlatılır.

“Edirne’de Eski Eserler”¹⁵ adlı makale ise, doğrudan doğruya Edirne’de ecdat yadigârı ve bakıma, tamire veya restorasyona muhtaç eski eserlerle ilgilidir. Burada daha çok üzerinde durduğu eski eserler, Saraçlar Caddesi’nden Tahtakale’ye saparken tam köşede yer alan ancak tamire muhtaç durumdaki Esat Paşa Sebili, Mezit Bey Sebili, Ayşe Kadın Sebili, Sokullu Hamamı, Sipti Hatun Camisi ile Sarıca Paşa, Kadı Bedrettin ve Gazi Mihal Camileridir.

Benim çocukluk yıllarımda da kaderine terk edilmiş bir hâlde esnafın öte beri koyduğu Esat Paşa sebilinin restorasyonu için o güne göre büyük sayılabilecek bir para, 50 bin lira gibi bir para lazımdır.

60’lı yılların günlük politika tartışmalarının yoğunlaştığı bir sırada Safiye Erol, “sümbül mevsimi”ni bahane ederek “Sümbüllerin Dili”¹⁶ adlı makalesiyle, sözü yine Edirne’ye getirir. Bu dillendirişte, yine Edirne’ye “hasret” ve “sıla özlemi” yoğunluktadır:

Döndüm dolaştım, sıla hasretinde karar ettim. Sevgili Trakyam, anlı şanlı Edirnem, kutsal Selimiye mıknaatı gibi beni kendine çekmeye başladı. Eğil dağlar, eğil de üstünden aşam!

Eğilmesini istediği dağlar eğilir ve Safiye Hanım o dağların üstünden aşar. Bu sefer onu “lâlecan” karşılar. “Lâlecan” başlıklı yazısında yine sözü döndürüp dolaştırıp Edirne’ye getiren Safiye Hanım, burada özetle Selimiye Camisi’nin müezzin mahfilindeki sütunlarından birine nakşedilen “ters lâle” üzerinde durur:

13 *Son Havâdis*, 22 Ağustos 1961; *Makaleler*, s. 226-230.

14 *Son Havâdis*, 6 Temmuz 1961; *Makaleler*, s. 236-239.

15 *Son Havâdis*, 22 Temmuz 1961; *Makaleler*, 244-247.

16 *Yeni İstanbul*, 31 Mart 1962; *Makaleler*, s. 331-334.

Selimiye şadırvanının bir sütununa Koca Sinan'ın nakşettiği "ters lale" huzurunda hayretler ve hayranlıklar içinde eridim kaldım. Mermere kazılmış tabii boy ve üslupta bu çiçek rumuzu ile ne demek istemişti Sinan velî? Belki de ölmezlerin yine ancak ölmezlere verdiği bir işaret, bir şifre çakmıştı taşa. Koca Sinan'ın dehâsından bir şeyler sezmek için yandım. Bir avuç kelime kaldı elimde: Aşk ve hayat, hayat ve sanat, sanat ve iman, iman ve mücâhede, mücâhede ve aşk. Elimde bir avuç ölü kelime kaldıysa da gönlümde tükenmez bir diri hasret kaldı.¹⁷

Edirne'ye tekrar yolculuk zamanı gelmiştir; Safiye Erol'un Edirne ile ilgili son yazılarından biri olan "Edirne Mevsimi"¹⁸, Niyazi Akıncioğlu'nun "Edirne" adlı meşhur şiiriyle başlar:

*Bir yerde görürsen ki:
Ağır ve edâlı akar,
Dal dal söğütleri öperek
Samur üç belik gibi
Üç koldan sular:
Müjdelersün efendim
Edirne'desin.*

Yaz başlangıcı, bahar ayları aynı zamanda Edirne'de Kırkpınar mevsimidir; bu yazısında 1962 yılının Kırkpınar Ağası Muhittin Ağaoğulları'nın davetlisi olarak Kırkpınar güreşlerini seyreden yazar, burada uzun uzadıya Kırkpınar'ın hikâyesine yer verir.

Safiye Erol'un Edirne ile ilgili son yazısı "Küçük Sebil"¹⁹ adını taşımaktadır. Burada söz konusu edilen sebil, bir önceki yazıda bahsedilen Saraçlar Caddesi'nden Tahtakale'ye dönerken hemen köşede yer alan Esat Paşa Sebili'dir. "Mermerleri kırılmış, altın yaldızları silinmiş, mineleri dökülmüş, kitâbeleri kararmış, etrafını çarşının çeri çöpü bürümüş; ayaklar altında büsbütün ezilmekten kaçır gibi bir iki köhne binanın girintisine bürünmüş biçâre sebil" karşısında yine hayale dalan Safiye Hanım, kendisini asırlar öncesinde burada pırıl pırıl parlayan kalaylı bakır bir tasta çocuğuna su içiren, daha sonra yaşmağının altından kendisinin de su içtiği Rumelili bir hanım olarak tahayyül eder.

Şehrin yetkililerinden, başka tasarılarla birlikte üzülerken, Edirne Üniversitesi projesinin rafa kaldırıldığını, ancak "600. Fetih Yıl Dönümü" için birtakım hazırlıklar yapıldığını öğrenir. Dönemin Edirne Valisi Sadri Sarptır, Vakıflar bütçesinden ayrılan önemli miktarda bir tahsisat ile Bedesten'in restore edilerek sanat müzesi hâline getirileceğini, aynı şekilde Sarayı'ndeki Adalet Kasrı'nın da onarılacağını haber verir. Safiye Hanım yazısına, valinin söylediği şu: "Âh bu ecdat... Neler bıraktılar... Miras hakkını nasıl yerine getirmeli?" sözleriyle son verir.

17 *Yeni İstanbul*, 5 Mayıs 1962; *Makaleler*, s. 360-363.

18 *Yeni İstanbul*, 22 Haziran 1962; *Makaleler*, s. 381-384.

19 *Yeni İstanbul*, 3 Temmuz 1962; *Makaleler*, s. 285-388.

Toparlayacak olursak birçoklarından farklı dikkatleriyle hemen bütün yazılarında Edirne'nin ve şehirdeki ecdat yadigârı âbidelerin mevcut hazin durumunu gözler önüne seren Safiye Erol'u Edirne'de ilgilendiren şeyler şunlardır:

- Sık sık Kâbe niyetine tavaf ettiği Selimiye Câmisi ve caminin içindeki müezzin mahfilinin altındaki sütunda bulunan zarif “ters lâle” motifi;
- Eski Cami, bu caminin duvarlarını süsleyen celî hatlar ve Sultan Murad'ın daveti üzerine Ankara'dan kalkıp Edirne'ye gelen Hacı Bayram Velî'nin vaaz verdiği kürsü;
- Biri burmalı, diğeri baklava dilimli birbirinden farklı iki minare-siyle Üç Şerefeli Cami;
- II. Bayezid Külliyesi ve çinileriyle meşhur Muradiye ve caminin haziresinde yatan, başta şair Neşâtî olmak üzere, Mevlevî büyükleri;
- Dârülhadîs, Gazi Mihal, Şah Melek, Lârî Çelebi, Kadı Bedrettin, Ayşe Kadın, Şeyh Şücâ, Taşlık ve Sarıca Paşa camileri;
- Hacı Bayram Velî, Niyazî-i Mısrî, Sezâyî-i Gülşenî, İsmail Hakkı Bursevî, Ebussuud Efendi ve Şeyh Şuayb Efendi Hazretleri;
- Tamire muhtaç hâldeki Esat Paşa, Mezit Bey ve Ayşe Kadın sebilleri.